

Huostaanoton jälkeenkin on elämää

16.6.2025

Euroopan unionin osarahoittama Perheiden jälleenyhdistäminen ja kokemustoimijuus monitoimijaisessa lastensuojelussa -hanke on saanut luottamuksen jakaa kanssanne erään perheen kokemuksen lastensuojelun asiakkuudesta. Tekstin on kirjoittanut kokemusasiantuntija Sanna, jolla on vanhemman kokemus lapsen huostaanotosta. Hän osallistuu aktiivisesti lastensuojelun kehittämistoimintaan ja toimii myös vertaisena toisille samankaltaisissa elämäntilanteissa oleville perheille.

Seuraavassa Sannan perheen tarina.

Polku sijaishuoltoon

Meidän tarinamme alkaa n. 7-vuoden takaa. Lapselleni diagnosoitiin ADHD ja monimuotoinen käytöshäiriö jo varhaisessa iässä. Lapsen haastava käytös kuormitti väsynyttä ja masennuksen oireista kärsivää. Tarvitsimme apua ja tukea arkeen.

Neuvolakäynneistä saatiin neuvoja, kannustusta. Perhekuntoutuksen aktiviteetit lähensivät meitä uudelleen ja saimme viettää yhdessä mukavaa aikaa. Perhekuntoutuksen aikana saatiin myös positiivista muutosta aikaan.

Yhteiset kokoontumiset muiden perheiden kanssa, aikuisten yhteinen kahvihetki, lasten yhteinen leikki- ja mehuhetki olivat kohokohtia arjessa. Yhteisen kokoontumisten jälkeen siirryttiin perheen kesken kotiasuntoihin, saunomaan ja saunan jälkeisille kylmille mustikkapirtelöille. Saimme nauttia lasten kanssa vapaasta illasta ja viikonlopusta.

Koronaepidemia alkoi perhekuntoutuksessa vietetyn 6 kuukauden aikana ja muutti paljon elämää. Terapiat

siirtyivät etänä toteutettavaksi ja yhteisiä ihania tapaamisia ei muiden perheiden kanssa enää ollutkaan.

Kuntoutuksen päätyttyä olimme taas uuden ja muuttuneen tilanteen edessä. Lapsen käytös muuttuikin entistä haastavammaksi, vaikka kotiutumisen jälkeen saimmekin ohjaajan tukea.

Avunpyynnöt sosiaalipäivystykseen eivät tuottaneet tulosta, päivystyksessä käytiin tuloksetta…

Erään päivystysreissun jälkeen lapsi siirtyi muutamaksi päiväksi osastolle. Sosiaalihuolto oli jo päätöksen tehnyt kiireellisestä sijoituksesta. Osastolta palaverin jälkeen hänet siirrettiin lastensuojeluyksikköön. Hetki oli traumaattinen kokemus sekä äidille että lapselle. Molemmat olisivat tarvinneet tukea tilanteessa. Erityisesti perheen ainoana vanhempana apu olisi todellakin tullut tarpeeseen, mutta sitä ei juurikaan saanut.

Vertaisuudesta voimaa

Etsin itse netin kautta, kuinka voisin tukea ja vahvistaa itseäni lapsen sijoituksen aikana. Onnekseni löysin paikkakunnaltani Lakeuden Omaishoitajat ry:n ”Meidän erityinen perhe” -hankkeen ja myöhemmin Oivaltajat-hankkeen. Liityin mukaan heidän toimintaansa. Vuosien aikana sain vertaistukea ja kannustusta. Hanke kuitenkin päättyi, uutta rahoitusta ei enää saatu. Erityislasten vanhempien vertaistuki vähenee paikkakunnallamme säästötoimien seurauksena.

Olen lisäksi osallistunut Kasper ry:n mallintamaan VOIKUKKIA-vertaisryhmätoimintaan. Ryhmä oli mahtava, ja tein monia oivalluksia sen aikana, erityisesti kriisin vaiheista. Ryhmätoiminta herätti kiinnostukseni ja innostuin opiskelemaan VOIKUKKIA-vertaisohjaajaksi. Lisäksi innostus kantoi vuoden mittaiseen hyvinvointialueen kokemusasiantuntijakoulutukseen, josta valmistuin vuonna 2021.

Olin kiinnostunut erityislapsia ja nepsyyttä koskevista luennoista, ja monia pääsinkin kuuntelemaan. Suuri osa luennoista pidettiin Teamsin välityksellä, sillä korona vaikutti edelleen arkeen. Turvavälit, etätapaamiset ja käsidesi tulivat hyvin tutuiksi

Koen, että sosiaalihuollon puolelta sijoituksen aikaista tukea perheelle ei ollut ollenkaan. Sosiaalityöntekijän kanssa oli hyvin harvoin tapaamisia lapsen sijoituksen aikana.

Lapsen sijoituksen aikana tuntui epätoivoiselta. Tuntui siltä, ettei lapsi koskaan kotiudu. Kotiutumisesta ei puhuttu tai sitä suunniteltu juurikaan.

Vihdoin kotiin

4 vuoden kuluttua tehty työ kuitenkin tuotti tulosta ja kotiutuminen alkoi näyttää todennäköisemmältä. Lapsen kotilomia alettiin lisäämään, mutta lapselle kotiutumisesta ei puhuttu. Sitä uutista täytyi pitää vielä salassa. Jospa suunnitelmiin tuleekin takapakkia ja sitten suuri pettymys, jos kotiutuminen ei onnistukaan.

Puolen vuoden ajan kotilomia lisättiin, kesä alkoi lähestyä ja lapselle sai hakea koulupaikkaa kotipaikkakunnalta. Lapsi kotiutuikin muuttokuorman kanssa heti koulun loputtua, mutta kesän aikana oli vietettävä aikaa vielä lastensuojeluyksikössäkin. Lastensuojeluyksiköstä ohjaajat kävivät vielä pojan kanssa

erilaisissa aktiviteeteissa. Perhetyö aloitti kotikäynnit ja meihin tutustumisen.

Kesän jälkeen kotiutumisesta tulikin virallista. Ihana tunne näiden haasteisten ja raskaiden vuosien jälkeen. Olin saanut lapseni kotiin! Tunne oli sama kuin lapseni olisi juuri syntynyt. Itkin, mutta tällä kertaa onnesta, halailtiin pitkään.

Vuosia se vei, mutta sijoituksen aikana päästiin hyvään lopputulokseen.

Lapsen kotiutuminen oli helpottava ja ihana tunne, mutta myös pelottava ja jännittävä. Olenko riittävä? Jaksanko edelleen haasteita? Uusi arki edessä.

Uudenlainen arki sijoituksen jälkeen

Lapseni ei ollut enää päiväkoti-ikäinen, vaan koululainen, kolmasluokkalainen. Kotiuduttuaan hän aloitti jo neljännen luokan. Lapselle piti hankkia huoneeseensa iän mukainen kalustus, mm. isompi sänky ja koulupöytä. Kotiutuminen vaati molemmin puolin sopeutumista ja tutustumista uuteen arkeen pitkän sijoituksen jälkeen. Opettelin uudelleen, mistä lapseni tykkää ja mistä ei.

Kotiutumisen jälkeisenä syksynä kohtasimme erilaisia haasteita, olihan tässä tapahtunut suuri muutos arkeen kotiutumisen myötä. Uusi koulu, uudet kaverit, uusi opettaja, uusia ihmisiä ympärillä tukemassa, perhetyö. Lastensuojeluyksikön tutut ohjaajat jäivät pois arjesta. He olivat vuosia kulkeneet rinnallamme. Vaikka olimme onnellisia lapsen kotiuduttua, hän kävi sisimmässään kuitenkin läpi luopumista ja uuden vastaanottamista. Tietenkin se vaikutti tunteisiin ja käytökseen.

Lapsen kiinnostus harrastukseen katosi myös syksyllä. Olemme yrittäneet etsiä uutta harrastusta, vielä ei ole löytynyt sopivaa. Siitäkin itselleni tulee vähän paineita, kun sopivaa ei tunnu löytyvän ja mietin mitä ammattilaiset ympärillämme ajattelevat. Olenko huono äiti, kun en löydä, onko lapsella pakko olla heti uusi harrastus toisen harrastuksen jäätyä pois? Olisiko lapsen kuitenkin hyvä kotiutua ja sopeutua ensin uuteen arkeen?

Nyt lapsen kotiutumisesta tulee pian vuosi täyteen ja olemme selvinneet haasteista huolimatta. Huostaanotto on purettu, uutta kesää ja lomaa odotellessa. Perhetyö kulkee edelleen rinnallamme, ja saimme vihdoin myöntävän päätöksen laku-kuntoutukseen, useiden hakukertojen jälkeen.

Saimme lisäksi tiedon, että koulu vaihtuu taas syksyllä, olemme jälleen uuden edessä. Luokka pysyy samana, mutta syksyllä astuu kuvioihin uusi opettaja ja uusi koulu. Mitenhän tämä alkaa sujua…

Ajatuksia vuosien varrelta

Monesti tulee mietittyä, että olisimmeko selvinneet ilman lapsen sijoitusta, huostaanottoa. Monen mielestä tarvitsimme ammattilaisten apua haasteisiimme. Huostaanotosta olen tuntenut häpeää, surua, epäonnistumista vanhempana, kasvattajana ja jaksamattomuutta. Lapsen sijoituksen aikana olen pyrkinyt olemaan aktiivinen lapsen arjessa, tapaamisissa ja lapsen kotilomissa, vaikka korona välillä haastoi

tapaamisia, eikä esimerkiksi yksikössä voinut vierailla. Aktiivisuudestani huolimatta lapsen sijoitus kasvatti välillemme etäisyyttä, kuilua. Se myös aiheutti kysymyksiä siitä, että tunnenko lastani enää, ovatko äidinvaistot kadonneet ja pysyvätkö haasteet hallinnassa.

Vuosien aikana koin, että vanhempaa yritetään lytätä eikä oikein luoteta vanhemman jaksamiseen ja lapsen kotiutumiseen. Tästä tuli itselle alemmuuden ja osaamattomuuden tunne. Ammattilaiset miettivät ennen kotiutumista, että onko tämä oikea ratkaisu ja jaksatko yksin lapsen haasteita, kun taas yksikössä olisi paljon vaihtuvia aikuisia, jotka jaksavat panostaa lapsiin.

Lapsen haasteista johtuen lapselle asunnossa piti olla riittävästi tilaa koko sijoituksenkin ajan. Tämä oli edellytys kotilomien ja kotiutumisen toteutumiselle. Tilan varaaminen edellytti isompaa asuntoa. Sijoituksen aikana lapsen osoite ei kuitenkaan ole vanhemman luona, eikä esimerkiksi asumistuessa huomioida lapsen tarvetta tilalle vanhemman luona. Kotiutumisen jälkeenkään lapsen erityinen tarve tilalle ei tullut huomioiduksi etuuksien osalta, vaikka ruokakunnan koko kasvoikin osoitteenmuutoksen myötä. Tilan tarvetta on itse kullakin, mutta vuokrat ovat korkealla yksin maksavalle.

Kaikista haasteita ja kivikkoisesta tiestä huolimatta huostaanoton jälkeenkin on elämää.

Muita päätöksiä asiakkuuteemme liittyen vielä odotellessa toivotan kaikille ihania hetkiä ja sopeutumista. Vaikka lapsi ei olisikaan sijoituksessa, niin elämä tuo erilaisia uusia hetkiä ja muutoksia jokaiselle. Muutoksetkin voivat tuoda vahvuuksia.

-Sanna-

PerheYhdessä-hankkeen reflektio

Sannan perheen tarina on voimakas esimerkki palveluviidakossa luovimisesta, rohkeudesta ottaa apua vastaan ja kehittää itseään perheensä hyväksi.

Hankkeessa olemme tunnistaneet Sannan perheen kokemukset myös laajempina lastensuojeluun liittyvinä ilmiöinä. Erityisesti sijaishuollon aikainen vanhemmuuden tuki on puhututtanut kentän toimijoita kokemusasiantuntijoista työntekijöihin.

Perheen jälleenyhdistämisen kannalta vanhemman tukeminen positiivisessa muutostyössä, osaamisen vahvistamisessa ja suhteiden säilyttämisessä tai korjaamisessa ovat olennaisessa osassa. Asiakkuuden taustalla on usein haasteita, jotka vaativat vanhemmalta muutostarpeiden tunnistamista ja sitoutumista niiden edistämiseen. Tunnistamiseen ja edistämiseen tarvitsee kuitenkin selkeän suunnitelman ja tukea sen toteuttamiseen.

Sannan kertomassa mainitaan lapsen asumisen järjestelyt ja sijoituksen vaikutus perheen taloudelliseen tilanteeseen. Sijoitus voi asettaa etenkin etuuksien varassa elävän perheen ja lapsen epäreiluun asemaan. Sijoitus itsessään on kriisi, joka horjuttaa totuttua dynamiikkaa. Kriisi voi avata muutoksen ikkunan, jossa tarvitaan tukea ja voimavaroja, jotta sen potentiaali saadaan hyödynnettyä muutoksen polttoaineena. Taloudellisen turvan ja toimeentulon välitön heikkeneminen huostaanoton hetkellä saattaa heikentää

muutoksen edellytyksiä. Inhimilliset resurssit tulisi pystyä ohjaamaan uudelleenasettumiseen ja verkoston tiivistämiseen.

Sosiaalityöllä on mahdollisuus täydentävän tai ehkäisevän taloudellisen tuen ratkaisuihin. Ratkaisuja tarvitaan erityisesti sellaisissa erityisissä tilanteissa, joita muu palvelujärjestelmä ei tunnista tai ei ole voinut riittävällä tavalla huomioida. Lastensuojelulaki (35 §, 417/2007) velvoittaa viivytyksettä korjaamaan sellaiset toimeentuloon ja asumiseen liittyvät puutteet, jotka ovat oleelliselta osin yhteydessä lapsen lastensuojelun tarpeeseen tai jotka toimivat esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle. Lastensuojelun on toimittava aina lapsen etu edellä, riittävän asumisen ja toimeentulon turvaaminen ovat yksiä lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen vähimmäisvaatimuksia.

Samaan aikaan kun haasteet monipuolistuvat ja luovat usein negatiivisesti virittynyttä keskustelua, kaipaamme esimerkkejä onnistumisista ja hyväksi todetuista käytännöistä. Haluamme nähdä suunnitelmallisia ammattitaidon näyttöjä siitä, kuinka haastavassa tilanteessa saadaan suhteet vakaammiksi ja apua kohdennettua sinne missä sitä tarvitaan. Tarvitsemme syvälle rakennettua ymmärrystä lapsen sekä hänen perheensä ja laajemman verkoston osallisuuden merkityksestä. Heidät tulisi heidät nähdä valtavana voimavarana niin tiedon, kuin ratkaisun tuottajina. Samalla voisimme jättää historiaan tilanteet, joissa vanhempi luovii yksin verkostoissa ja yrittää ylläpitää suhdetta lapseensa pettyen ammattilaisten passivisuuteen.

Sannan tarinassa vertaisuus näyttäytyy onnistumisena ja läpileikkaavana voimavarana sellaisissakin tilanteissa, kun julkiset palvelut eivät muutoin ole onnistuneet auttamaan toivotulla tavalla. Vertaisuus on tukenut, tuonut ymmärrystä, innostanut itsensä kehittämiseen ja koulutukseen. Kolmas sektori täydentää usein alueen palveluvalikoimaa mm. vertaistoiminnan mahdollisuuksin, edistää monien kuntoutumista ja voimaantumista sekä purkaa häpeän aiheuttamia esteitä. On surullista, että palvelut perustuvat usein väliaikaiselle rahoitukselle ja päättyvät ennen kuin toimintaa saadaan osaksi pysyvää toimintaa.

PerheYhdessä-hanke haluaa tuoda lastensuojelun vertaisuuden ja kokemusasiantuntijuuden osaksi hyvinvointialueen pysyvää toimintaa. Koordinoidun vertaistuen merkitys on kiistämätön, se tulee turvata lastensuojelun asiakkuudessa oleville perheille.

Hankkeen aikana on koulutettu VOIKUKKIA-ryhmänohjaajia ja kokemuskumppaneita lastensuojelun asiakastyöhön. Tuemme alueen lastensuojelun toimijoita kokemusasiantuntijoiden kanssa työskentelyyn ja johdamme esimerkillä, sillä hankkeessa työskennellään hakuvaiheesta hankkeen loppuun saakka tiiviisti kokemustaustaisten henkilöiden kanssa. Hankkeen asiantuntijana olen suunnattoman kiitollinen siitä, että saamme hyödyntää kokemustietoa osana kehittämistä. Kokemustaustaisten sinnikkyys ja luovat ratkaisut kuulluksi tulemiseen luovat toivoa myös kehittämiseen.

PerheYhdessä-hanke on Euroopan unionin osarahoittama. Tutustu hankkeen muihin julkaisuihin ja toimenpiteisiin: PerheYhdessä**Fanny Nortamo**
Asiantuntija, Perheiden jälleenyhdistäminen ja kokemustoimijuus monitoimijaisessa lastensuojelussa -hanke
TKI, Hyvinvointi ja luovuus
SEAMK